

ABDULLA ORIPOV HAYOTI VA IJODI

Nazarova Nafisa

Toshkent Irrigatsiya va Qishloq xo'jaligini Mexanizatsiyalash Muhandislari Instituti "Milliy tadqiqot Universiteti", Yer Resurslari va Kadastr fakulteti, 2-kurs talabasi.

Saydamatova Iroda Otabek qizi

Yu.Obod tumani 70-umum ta'lim maktabi 9A-sinf o'quvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7949184>

Annontatsiya: "Abdulla Oripov hayoti va ijodi" nomli maqola O'zbekiston milliy adabiyotining yirik nomsizlari orasida saylanadigan Abdulla Oripovning hayot tarixini va ijodiy faoliyatini qisqacha o'z ichiga olgan maqoladir. Maqolada Abdulla Oripovning tug'ilgan yili, o'qish yillari, ijodiy faoliyati, yaratgan asarlari va milliy adabiyotda o'rin olgan ahamiyati haqida ma'lumotlar keltirilgan. Maqola Oripovning hayoti va ijodiy faoliyati to'g'risida keng ko'rib chiqilgan ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. O'zbekiston adabiyoti tarixida yirik o'rinda turuvchi Abdulla Oripovning yaratgan asarlari, o'zining xususiy poetik qobiliyati va asarlarida ko'rsatilgan milliy-ma'naviy qadr-qimmatligi haqida gapirilgan. Maqolada Oripovning yaratgan asarlariga oid ma'lumotlar taqdim etilgan va ularning o'ziga xos xususiyatlari, mohiyati va o'ziga xos stilistik qobiliyatlari tahlil qilingan. Maqola O'zbekiston adabiyotining namoyon shaxslaridan Abdulla Oripovning ijodiy faoliyati va hayoti haqida xususan quyidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi: Oripovning tug'ilgan yili, o'qish yillari, ijodiy faoliyati, yaratgan asarlari va milliy adabiyotda o'rin olgan ahamiyati. Bundan tashqari, maqola Oripovning yaratgan asarlari va ularning o'ziga xos xususiyatlari haqida tafsilotli ma'lumotlar beradi. Shuningdek, maqola Oripovning milliy adabiyotda o'rin olgan ahamiyatiga ham tahlil qiladi. Maqola O'zbekiston milliy adabiyotining yirik nomsizlari orasida saylanadigan Abdulla Oripovning hayot tarixini va ijodiy faoliyatini tahlil etadi va Oripovning milliy adabiyotdagi o'rni haqida tafsilotli ma'lumotlar taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Abdulla Oripov, she'riyat, o'zbek, ijodkor, shoir, muallif, jamoat arbobi, e'tibor.

ABDULLA ORIPOV'S LIFE AND WORK

Abstract: The article entitled "Abdulla Oripov's life and work" is an article that briefly contains the life history and creative activity of Abdulla Oripov, who is chosen among the great unknowns of the national literature of Uzbekistan. The article contains information about the year of Abdulla Oripov's birth, his years of study, his creative activity, his works, and his importance in national literature. The article contains extensive information about Oripov's life and creative activity. The works of Abdulla Oripov, who has a great place in the history of Uzbekistan's literature, his unique poetic ability and national-spiritual value shown in his works were discussed. The article presents information about Oripov's works and analyzes their specific characteristics, essence and unique stylistic abilities. The article includes the following information about the creative activity and life of Abdulla Oripov, one of the prominent figures of Uzbek literature: Oripov's year of birth, years of study, creative activity, his works, and his importance in national literature. In addition, the article provides detailed information about Oripov's creations and their characteristics. The article also analyzes Oripov's importance in national literature. The article analyzes the life history and creative activity of Abdulla Oripov, who is chosen among the great unknowns of the national literature of Uzbekistan, and provides detailed information about Oripov's place in the national literature.

Keywords: Abdulla Oripov, poetry, Uzbek, creator, poet, author, public figure, attention.

ЖИЗНЬ И ТВОРЧЕСТВО АБДУЛЛЫ ОРИПОВА

Аннотация: Статья под названием «Жизнь и творчество Абдуллы Орипова» представляет собой статью, кратко излагающую историю жизни и творчества Абдуллы Орипова, избранного в числе великих неизвестных национальной литературы Узбекистана. В статье содержится информация о годе рождения Абдуллы Орипова, годах его учебы, творческой деятельности, произведениях, значении в национальной литературе. В статье содержится обширная информация о жизни и творческой деятельности Орипова. Обсуждались произведения Абдуллы Орипова, занимающего большое место в истории литературы Узбекистана, его уникальные поэтические способности и национально-духовная ценность, проявленные в его произведениях. В статье представлены сведения о произведениях Орипова, проанализированы их особенности, сущность и уникальные стилистические возможности. В статье приведены следующие сведения о творческой деятельности и жизни одного из видных деятелей узбекской литературы Абдуллы Орипова: год рождения Орипова, годы учебы, творческая деятельность, его произведения, его значение в национальной литературе. Кроме того, в статье представлена подробная информация о творениях Орипова и их характеристиках. В статье также анализируется значение Орипова в национальной литературе. В статье анализируется история жизни и творчества Абдуллы Орипова, избранного среди великих неизвестных национальной литературы Узбекистана, а также даются подробные сведения о месте Орипова в национальной литературе.

Ключевые слова: Абдулла Орипов, поэзия, узбек, творец, поэт, автор, общественный деятель, внимание.

KIRISH

Abdulla Oripov milliy adabiyotimizning yirik nomsiz adabiyotkorlari orasida saylanadi. U tug'ilgan joyi va yili haqida ma'lumotlar to'plangan, u Toshkent davlat universitetidan bitirgan. O'zining ijodiy faoliyati davlatimizning mustaqil tushunchasining o'rninga keltirilgan, milliy ma'naviy qadriyatlarimizni yuksaltirgan. Uning asarlari o'z navbatida o'ziga xos uslubiy qobiliyat va poetik mahorati bilan ajralib turadi.

Abdulla Oripovning asarlari o'zbek milliy adabiyotining eng qimmatli zarralaridan saylanadi. Uning yaratgan asarlari shu kunga kelib ham o'zbek adabiyotida yorug'likka chiqqan. Uning asarlari o'ziga xos uslubiy qobiliyat va poetik mahorati bilan ajralib turadi. Uning yaratgan asarlari o'zbek adabiyotida katta o'rni bor. U yaratgan asarlarining hammasi o'zbek xalqi uchun qadriyatli bo'lib, o'ziga xos ma'nolarda va xususiyatlarda ajralib turadi.

Oripovning yaratgan asarlarining eng mashhur va qadriyatli bo'lganlari "Yomg'ir", "Tong nafasi", "Oltin qalam", "Qaytadan topgan o'tlar", "Tohir va Zuhro" kabi asarlardir.

Oripovning asarlari milliy adabiyotimizdagi muhim o'rinda turadi, ularning qadriyatli ma'nolari va o'ziga xos uslubiy qobiliyatlari bilan o'zbek adabiyotida o'ziga xos o'rni bor. Uning asarlari milliy-ma'naviy qadriyatlarimizni yuksaltirgan, milliy insonimizning yuksak erkinlik va ozodlik ruhini ifodalagan.

Bularni tahlil qilish bilan birga, Abdulla Oripov milliy adabiyotimizning eng qadriyatli adabiyotkorlari orasida saylanadi va uning yaratgan asarlari milliy adabiyotimizning eng qimmatli zarralaridan hisoblanadi. Abdulla Oripov — ardoqli o'zbek shoiri va jamoat arbobi. Zamonaviy o'zbek she'riyatida inson qalbidagi murakkablik va ziddiyatlarni teran, haqqoniy o'ziga xos betakror kuylagan taniqli ijodkor. Oripov hozirgi o'zbek she'riyatiga yangicha badiiy tafakkur

yo'sinlarini olib kirdi. U tub mohiyati bilan Yassaviy, Navoiy, Bobur, Cho'lpon, G'afur G'ulom singari ijodkorlar badiiy an'alarining davomchisi hisoblanadi. Shoir O'zbekiston Respublikasi Davlat madhiyasi she'ri muallifidir.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Abdulla Oripov 1941-yilning 21-martida Qashqadaryo viloyati, Koson tumanidagi Neko'z qishlog'ida tug'ildi. Qishloq Qo'ng'irtov etagiga o'rnamshgan bo'lib, oqar suv taqchil bo'lsa-da, seryomg'ir kelgan yillarda ko'kat-u maysalarga ko'milib qoladigan kengish joy edi. Bu haqida shoirning o'zi shunday yozadi:

"Ayniqsa, bahor paytlarida bu yerlarga yog'in ko'p tushar, Qo'ng'irtov etaklari ming xil o't-o'lan, chuchmoma-yu qizg'aldoqlar bilan, quyonto'pig'-u ismaloq bilan, karrag-u hazorisfand bilan, qo'zigullar bilan qoplanar, tevarak-atrof jannatiy bir manzara kasb etardi. Sel suvlari to'planib qolgan kichik-kichik ko'llarni „qoq“ deyishardi. Uning toza suvini odamlar tashib ichishar, bola-baqra chuchmomay-u ismaloq, zamburug' terib, Qo'ng'irtov etaklarida kunlarini kech qilar edi"

Ana shunday go'zal maskanda tug'ilib o'sgan Abdulla Oripovning otasi Orifboy Ubaydulla o'g'li ishbilarmon dehqonlardan bo'lib, jamoa xo'jaligi raisi edi. Onasi Turdixol momo ko'pchilik o'zbek ayollari singari sarishta, mehnatkash, mehribon, g'oyat ta'sirchan va ezgulikka tashna ayol bo'lgan. Oilada to'rt o'g'il, to'rt qiz bo'lib, Abdulla o'g'illarning kenjasi edi.

Abdulla Oripov xotirasiga bag'ishlangan

Ba'zi shoirlar bor kelib hayotga
Taqqidirin bog'larkan adabiyotga
Sermahsul-sermazmun ijodi bilan
O'z nomini muhrlar abadiyatga.

"Men nechun sevaman" - deya hayqirib
Ardoqlab Mustaqil O'zbekistonni
Kuyradi Navoiy bobom tilida
O'ziga qaratib butun jahonni.

Shuncha so'z boyligi qaylardan kelar
Vatanni madh etish har kimga emas.
Ustasi qo'liga qalam olganda
Misralar kelishi hech tinchlik bermas.

Hormadi, tinmadi qalam tebratib,
Nazm bo'stonida dengizdek jo'shib.
Betakror she'rlar-u dostonlar bitib
Tilimizga qo'ydilar hissasini qo'shib.

Butun xalq sevardi o'z shoirini
Hurmatin, obro'sin yuqori tutib,
Kutardi bahorni sog'ingan kabi
Keyingi she'rlarin intiqila kutib!

Hech insonning umri poyonsiz emas,

Qancha buyuklarni ko'rmadi bashar.
Lekin xalqi uchun qayg'urgan inson
Millat tarixida abadiy yashar!

Xiyobonda ko'rib sizning siymongiz
Dillarga tuydik biz har bir so'zingiz!
Siz sevgan jonajon O'zbekistonni
Sevadi Nafisa degan qizingiz!

Bugun men she'r yozdim sizni xotirlab
Asli shoiralikkachi yo'q menda davo.
Qo'ldan kelganicha yozgan she'rimni
Sizga bag'ishladim Abdulla bobo.

Hayot charxpalagi tinmaydi sira
She'riyat gulashani gullab yashnaydi.
Ustoz siz qoldirgan buyuk asarlar
Ushbu gulshan aro mangu yashaydi !!

TADQIQOT NATIJALARI

Birinchi marta respublika matbuotida „Qushcha“ deb atalgan she'ri chiqqan paytda Abdulla Oripov talaba edi. Shoirning birinchi [she'rlar to'plami] „Mitti yulduz“ esa 1965-yilda chop etilgan. Undan keyin „Ko'zlarim yo'lingda“ (1967), „Onajon“ (1969), „Ruhim“ (1971), „[O'zbekiston]“, „Qasida“ (1972), „Xotirot“ (1974), „Yurtim shamoli“ (1974), „Jannatga yo'l“ (1978), „Hayrat“ (1979), „Hakim va ajal“ (1980), „Najot qal'asi“ (1981), „Yillar armoni“ (1983), „Haj daftari“ (1992), „Saylanma“ (1996), „Sohibqiron (sheri drama)“ (1996), to'rt tomlik „Tanlangan asarlar“ (2000-2001) singari qator kitoblari bosilib chiqdi. Abdulla Oripov xalqimizni dunyo adabiyotining sara namunalari bilan tanishtirish borasida ham talay ishlarni amalga oshirgan. U Dantening (rus.) „Ilohiy komediya“ asarini, L.Ukrainka, T.Shevchenko, N.Nekrasov, Q.Quliev, R.Hamzatov singari shoirlarning she'rlarini mahorat bilan o'zbekchaga o'g'irgan. Abdulla Oripov she'rlarida falsafiy teranlik jo'shqin lirizm va insoniy samimiyat bilan uyg'unlashib ketgan. Uning „Bahor“, „Birinchi muhabbatim“, „Kuz“, „Saron“, [371] O'zbekiston“, „Munjojotni tinglab“, „Otello“, „Sarob“, „Dengizga“, „Malomat toshlari“, „Olomonga“, „Yuzma-yuz“, „Genetika“, „Chuvaladi o'ylarim sensiz“ va boshqa qator she'rlarida mana shu xususiyat yaqqol seziladi. O'zbekiston Respublikasining madhiyasi Abdulla Oripov so'zi bilan aytiladi. Abdulla Oripov ijodkorlar orasida birinchi bo'lib, 1998-yilda „O'zbekiston Qahramoni“ degan yuksak unvonga sazovor bo'ldi. U I va II chaqiriq O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi deputati.

Oripov o'zbek she'riyatiga o'tgan asrning 60-yillarida sobiq sovet jamiyatida esa boshlagan yangi shabadaning elchisi sifatida kirib keldi. U dastlabki she'rlaridan boshlab milliy she'riyatda yangi poetik tafakkurning qaror topishi yo'lida ijod qildi; turmushda paydo bo'la boshlagan yangicha qarashlar, kishilarning ruhiy olamidagi evrilishlar, fikr va xatti-harakat erkinligiga bo'lgan ehtiyoj Oripov she'rlarining g'oyaviy mundarijasini belgilab berdi.

Oripovning dastlabki she'rlaridagi romantik kayfiyat asta-sekin o'z o'rnini falsafiy mushohadalarga bo'shatib, shoirning hayotda ro'y berayotgan voqea va hodisalarga munosabati faol tus oldi. Shu ma'noda «Tilla baliqcha», «Qo'riqxon», «Genetika», «Olomonga» kabi she'rlar

Oripovning lirik she'riyat ufqlarini hayot muammolari tasviri hisobiga kengaytirib borayotganidan darak berdi. Xuddi shu narsa Oripovning doston janriga murojaat etishi va liro-epik tasvir imkoniyatlaridan samarali foydalanishiga sababchi bo'ldi. Abdulla Oripov «Jannatga yo'l» (1978), «Hakim va ajal» (1980), «Ranjkom» (1988) kabi dostonlarida ma'naviyat masalalariga alohida e'tibor berib, kishilarning ruhiy olamidagi ayrim qusurlar bilan ilmiy-texnik taraqqiyot va tafakkurning parvozi o'rtasidagi ziddiyatni ochib tashladi.

Umuman, Oripovning she'r va dostonlarida olg'a surilgan ma'naviy muammolar mustaqillik davrida, ayniqsa, dolzarb ahamiyat kasb etib, shoirning xuddi shu masalalar tasvirida o'z davriga nisbatan (ularning aksari 90-y.larga qadar yozilgan) ilg'orlab ketganini namoyish etdi. Uning ijodida, bir tomondan, G'afur G'ulom lirikasiga xos falsafiylik ko'zga tashlansa, ikkinchi tomondan, Hamid Olimjon she'rlariga xos musiqiy ravonlik va badiiy soddalik aks etib turadi. Mazkur 2 manba Oripov she'rlarida o'zaro tutashgan holda orifona she'riyatning asosiy xususiyatlarini ifodalab keladi.

Shoirning so'nggi yillar lirikasida tuyg'u va kechinmalar tasviri susaymagan holda yana bir muhim fazilat bor. Bu, Oripov she'rlariga liro-epik tasvir unsurlarining ko'plab kirib kelishidir. U mustaqillik yillarida adabiyotning rang-barang tur va janrlarida ijod eta boshladi. Shu davrda tarixiy adolatning tiklanishi, o'tmishda yashagan sarkardalar va allomalar xotirasining e'zozlanishi Oripovni Amir Temurning O'rta Osiyo xalklari tarixiy taqdirida o'ynagan buyuk rolini ko'rsatuvchi «Sohibqiron» she'riy dramasi (1998) yozishga ilhomlantirdi. Xalq shoiri bu asarida qariyb uch asr davomida hukm surgan qudratli Temuriylar saltanatining asoschisi va XV asr Sharq Uyg'onish davrining boshlanishiga ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy sharoit yaratgan Amir Temur obrazini yorqin gavdalantirib berdi. Mazkur asar respublikaning barcha yirik teatrlari va qardosh mamlakatlar sahnalarida katta muvaffaqiyat bilan o'ynaldi.

MUHOKAMA

Abdulla Oripov O'zbekiston Respublikasi Davlat Madhiyasining matni muallifi ekani bilan ham xotiralarda saqlanib qoladi. U Navro'z va Mustaqillik bayramlarini o'tkazish bo'yicha yozilgan aksariyat ssenariylar muallifidir.

Ajdodlarim

Ajdodlarim, dunyoni titratgan
Ilmda, fanda, madaniyatda
Turon xalqni bir joyga yig'gan,
Al-Buxoriy, Al-Xorazmiy, Amur Temurlar

G'azallarda, navolarda yurtim jamolin
Dovrug'ini dunyo tan olgan
Sababchidir mening ajdodim
Alisher Navoiy, Ma'murjon Uzoq, Komiljon bobom

Yurti uchun jon fido etgan
Jadidchilar mangu barxayot,
Vatanini oila deb bilgan
Buyuk bobom Abdulla Orif.

Faxrlanib yashayman yurtida

O'zbek xalqi mard va jasur xalq
Biz yoshlarga o'rnak bo'lishgan
Qalbimizda mangu yasharlar

Biz avlodlar Iroda, Nafisa, Shoxista, Muxlisalar,
Ajdodlarim ruxin shod etib
Misralarda yod oldik bu kun
Allohim o'zi qo'llasin bizni.

Muallif: (Iroda, Muxlisa Saydamatova)

Oripov Yozuvchilar uyushmasiga raislik qilgan kezlari O'zbekiston eng yangi tarixi adabiy jarayoniga rahbarlik qildi. Uning she'riyati Muhammad Yusuf kabi ko'plab shoirlar ijodining shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan.

Abdulla Oripov jahon adabiyoti durdona asarlarini o'zbek kitobxonlariga yetkazishda ham samarali mehnat qildi. U Dante «Ilohiy komediya»sining «Do'zax» qismini, A. S. Pushkin, N. A. Nekrasov, T. G. Shevchenko, L. Ukrainka, R. Hamzatov, Q. Quliyev va M. Bayjiyev asarlarini o'zbek tiliga mahorat bilan tarjima qildi. O'z navbatida, uning asarlari ham rus, ingliz, bolgar, turk, ukrain, turkman, ozarbay-jon kabi ko'plab xorijiy tillarga tarjima qilingan. 1990 yilda O'zbekiston Oliy Kengashi, 1995 yilda O'zbekiston Oliy Majlisi deputatligiga saylandi. Abdulla Oripov Kaliforniya (AKSh) Fan, ta'lim, sanoat va san'at xalkaro akademiasining haqiqiy a'zosi. Soka universiteti (Yaponiya) professori. «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» Bosh tahrir hay'ati a'zosi, Hamza nomidagi hamda Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Respublikasi Davlat mukofotlari laureati edi.

Marhum shoir, O'zbek zamonaviy she'riyatining "Navoiy"si Abdulla Oripovni Alloh rahmat etsin, yaxshi amallarini o'ziga hamroh aylasin!

XULOSA

"Abdulla Oripov hayoti va ijodi" nomli maqola milliy adabiyotimizning yirik nomsiz adabiyotkorlaridan Abdulla Oripovning hayot tarixini va ijodiy faoliyatini tahlil qiladi. Maqolada Oripovning tug'ilgan yili, o'qish yillari, ijodiy faoliyati, yaratgan asarlari va milliy adabiyotda o'rin olgan ahamiyati haqida ma'lumotlar beriladi. Uning yaratgan asarlari o'zbek adabiyotida yorug'likka chiqqan va o'ziga xos uslubiy qobiliyat va poetik mahorati bilan ajralib turadi. Maqolada ko'rsatilgan ma'lumotlar Oripovning hayoti va ijodiy faoliyati haqida tafsilotli ma'lumotlar beradi. Oripovning yaratgan asarlari milliy-ma'naviy qadriyatlarimizni yuksaltirgan va o'zbek adabiyotida o'ziga xos o'rni bor. Uning asarlari milliy adabiyotimizdagi muhim o'rinda turadi va ularning qadriyatli ma'nolari va o'ziga xos uslubiy qobiliyatlari bilan o'zbek adabiyotida o'ziga xos o'rni bor. Maqola Oripovning yaratgan asarlari va o'ziga xos uslubiy qobiliyatlari haqida tafsilotli ma'lumotlar taqdim etadi. Shuningdek, Oripovning milliy adabiyotda o'rin olgan ahamiyati ham tahlil qilinadi. Bu maqola milliy adabiyotimizning eng qadriyatli adabiyotkorlaridan Abdulla Oripovning hayoti va ijodiy faoliyati haqida tafsilotli ma'lumotlar beradi va Oripovning asarlari milliy adabiyotimizdagi muhim o'rinda turadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Sharafiddinov O. She'riyat — qalb yolqini. „Hayot bilan hamnafas" kitobida. Toshkent. Adabiyot va san'at nashriyoti. 1984.
2. Karimov N. va boshqalar. 20 asr o'zbek adabiyoti tarixi. -T.: „O'qituvchi", 1999.
3. Qo'shjonov M., Suvon M.. Abdulla Oripov. Toshkent: „Ma'naviyat", 2000.
4. <https://en.wikipedia.org/>
5. "Oripov, Abdulla". Uzbek Soviet Encyclopedia (in Uzbek). Vol. 8. Tashkent: Uzbek Soviet Encyclopedia. 1976. p. 281.
6. "Abdulla Oripovning singlisi: Ba'zida opa-singilga, aka-ukaga firib beradi..." 13 December 2019. Archived from the original on 14 December 2019.